

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Eusebia Urkiri Lejardi

*Markina-
Xemein,
Bizkaia (1933)*

Aurkibidea

Biografia

Xemeingo Saratsu baserrian jaio zen eta Etxebarrira ezkondu zen hogeita bost urte zituela. Ama Bolibarkoa zuen eta aita Xemeingoa bertakoa. Bederatzi neba-arrebatatik bigarrena izan zen. Hamar urte zituela, tuberkulosia harrapatu zuen eta bost urte eman behar izan zituen Gorlizko sanatorioan. Hori dela-eta, eskola gutxi jaso zuen Eusebiak. Hala ere, oroitzapen onak ditu urte horietaz, ondo zaindu zutela dio-eta. Umezaroaz gain, aitak egiten zituen txondorrez ere hitz egin zigun, eskolaz, umetako jolasez eta gaztezaroko urteez, besteak beste. [Sabina Maguregi](#) lagunarekin batera egin genion elkarrizketa.

Zintak

MAR-060

- **Proiektua:** Etxebarriko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxazarra, Ainhua
- **Data:** 2013-11-04
- **Iraupena:** 67 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane

MAR-061

- **Proiektua:** Etxebarriko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxazarra, Ainhua
- **Data:** 2013-11-04
- **Iraupena:** 15 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

MAR-099

- **Proiektua:** Ahaztuen Oroimena
- **Elkarrizketatzailea(k):** Bereziartua, Aitor - Ibarzabal, Patxi - Unamuno, Alberto
- **Data:** 2015-01-01
- **Iraupena:** 36 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

MAR-109

- **Proiektua:** Ahaztuen Oroimena
- **Elkarrizketatzailea(k):** Bereziartua, Aitor - Ibarzabal, Patxi - Unamuno, Alberto
- **Data:** 2010-01-01
- **Iraupena:** 57 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

MAR-135

- **Proiektua:** Markina-Xemeingo hezkuntza publikoa (1844-2025): hazitik lorera
- **Elkarrizketatzailea(k):** Idoeta, Garbiñe
- **Data:** 2024-05-20
- **Iraupena:** 36 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Umetan etxeko lanetan lagundu behar

- **Erref:** MAR-060/003
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:04:00. **Bukatu:** 00:04:35

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Umetan egiten zituzten beharrak. Gurasoak etortzen zirenerako sua prest eta esnea egosteko galdara garbituta.

2. Tuberkulosiarekin Gorlizko ospitalean

- **Erref:** MAR-060/004
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 00:04:35. **Bukatu:** 00:07:32

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Eusebiak tuberkulosia izan zuen hezurretan hamar urterekin. Gorlizko ospitalean bost urte egin zituen sendatzen. Gorputz osoa igeltsuarekin izan zuen urteetan. Umeentzako ospitalea zen Gorlizkoa. 14 urte egin zituenean, artean ez zegoen etxera itzultzeko moduan, eta Plentziako ospitalera pasa zuten. Han hogeit hamar egun ordaindu behar izaten ziren hilean. Urtebete inguru egin zuen bertan. Han bisitakoak.

3. Gurasoak Gorlizko ospitalera bisitan

- **Erref:** MAR-060/005
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:07:32. **Bukatu:** 00:08:15

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Eusebia Gornizko ospitalean egon zenean gurasoak joaten zitzaizkion bisitan. Ama gutxiagotan joaten zen, ume asko zituen etxean zaintzeko eta. Plentziaraino trenez eta handik autobusean Gornizera.

4. Gornizko ospitalean mojek tratu desberdina umei

- **Erref:** MAR-060/006
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:08:15. **Bukatu:** 00:10:05

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Ospitalean ondo egon zen bera, baina mojek tratu desberdina ematen ei zieten ume batzuei eta besteei.

5. Gornizko ospitalean egon zen urteetan eskolarik ez

- **Erref:** MAR-060/007
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:10:05. **Bukatu:** 00:11:10

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Gornizko ospitalean ez zuten eskolarik ikasten. Abadeak dotrina erakusten zien ostiraletan. Han egin zituen urteetan ez zen etxera behin ere etorri. Gaixoardiaren ondorenak geratu zitzaizkion.

6. Gornizko ospitaleko jatekoa

- **Erref:** MAR-060/008
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:11:10. **Bukatu:** 00:12:48

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Gornizeko ospitalera joan zenean ez zuen goserik. Behin babarrunak ekarri zizkioten bazkaltzeko eta ez zituen jan. Gauean afaltzeko eguerdiko babarrunak ekarri zizkioten. Hurrengorako ikasi zuen. Hango jatekoa. Leku ederrean dago ospitalea, hondartza aurrean duela.

7. Okela domeketan eta arraina noizean behin

- **Erref:** MAR-060/009
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:12:48. **Bukatu:** 00:14:50

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Garai hartan ez zen arrozik jaten normalean; arroz-esnea gonbidatuak zetozenean. Okela ere domeketan bakarrik, garbantzuekin. Zezina, txerrikia, ardikia. Arraina noizean behin jaten zuten, ama Lekeitiora edo Ondarroara plazara joaten zenean.

8. Jaikitakoan kafea eta ganadu-jirak egin ostean gosalduta

- **Erref:** MAR-060/010
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:14:50. **Bukatu:** 00:16:40

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Goizean jaiki eta lehenbizi kafea edo kafesnea. Ganaduen jirak egin ostean, gosaltzeko, urdaia, arrautza edo berakatz-zopa. Artoa eta esnea, taloa eta esnea edo morokila ere bai. Gizonezkoek koñak tragoxka bat ere hartzen zuten batzuetan goizetan.

9. Egunero "indiarra" bazkaltzeko

- **Erref:** MAR-060/011
- **Iraupena:** 0:50:20. **Hasi:** 00:16:40. **Bukatu:** 01:07:00

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Eguerdietan "indiarra" (indaba edo babarruna) jaten zuten gehienez. Gaienez zezina, baldin bazegoen, piperrak edo tomatea. Arrautzak saldu egiten ziren eta patata-tortilla antzekoa egiten zuten patata mordoxkari arrautza bakarra nahastuta.

10. Ia egunero plazara saltzera

- **Erref:** MAR-060/012
- **Iraupena:** 0:03:36. **Hasi:** 00:15:35. **Bukatu:** 00:19:11

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Plazara ia egunero joaten ziren etxeko gaiak saltzera, Eibarrera, Elgoibarrera edo Ondarroara. Hasieran astoarekin oinez; bi ordu eta erdi behar zituzten Eibarrera. Ondarroara garraiolari batekin joaten ziren eta Elgoibarrera autobusean.

11. Sasoiko elikagaiak edo ikatza saltzera

- **Erref:** MAR-060/013
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:19:11. **Bukatu:** 00:21:00

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Sasoiko elikagaiak eramaten zituzten plazara saltzeko. Eusebiaren etxekoek ikatza egiten zuten eta Ondarroan saltzen zen gero, barkuetarako. Trukean arraina ematen zieten. Elikagaiak otzaretan eramaten ziren plazara. Plazako postua ordaindu egin behar izaten zen.

12. Ikatza Ondarroan saltzen zuten, barkuetarako

- **Erref:** MAR-060/014
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:21:00. **Bukatu:** 00:22:57

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Eusebiaren aitak ikatza egiten zuen udaberrian eta udazkenean, ikatzagatik ondo ordaintzen ei zuten eta. Ondarroara saltzen zen, barkuetarako. Bezeroak zituzten.

13. Ikatx hondarrak etxerako, sua bizitzeko edo plantxarentzat

- **Erref:** MAR-060/015
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:22:57. **Bukatu:** 00:24:35

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Ikatza saldu egiten zuten normalean, baina etxerako ere hondarrak erabiltzen zituzten, sua mantentzeko edo indartzeko. Hasierako plantxak ere ikatzezkoak ziren; ikatza botatzen zitzairen barrura.

14. Emakumeak gonarekin eta gizonak mahoizko prakekin

- **Erref:** MAR-060/016
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 00:24:35. **Bukatu:** 00:27:50

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Emakumezkoak gonarekin ibiltzen ziren beti. Buruko zapia ere erabiltzen zuten edadeko emakumeek, zuria, tanto beltzekin. Gizonezkoak mahoizko prakak eta gomazko abarkekin.

15. Artilea kardatu eta irun, haria egiteko

- **Erref:** MAR-060/018
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:28:20. **Bukatu:** 00:30:50

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Galtzerdiak etxean egiten zituzten eta baita abarka-sokak ere. Eusebiarenean baziren ardiak eta haien artilea erabiltzen zen. Artilea lehenbizi kardatu eta gero irun egin behar izaten zen txabilarekin, haria egiteko. Abarka-sokak.

16. Gizonezkoen janzkera, egunaren arabera

- **Erref:** MAR-060/019
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:30:50. **Bukatu:** 00:32:55

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Gizonezkoek gerrikoa eta alkandora marraduna erabiltzen zuten. Domeketan elizara joateko alkandora zuria eta zapatak. Feriarako panazko prakak, brusa eta bortzegiak, azpian iltzeak zituzten oinetakoak. Uda partean abarketak.

17. Emakumeak mantilarekin elizara

- **Erref:** MAR-060/020
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:32:55. **Bukatu:** 00:34:15

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Emakumezkoek igandetan elizara joateko gona eta zapatilak. Sasoi batean mantila eramaten zuten buruan. Aurreko emakumeek mantila handiagoak eramaten zituzten, ondo tapatzeko. Lehen dena zen bekatu.

18. Abadeen mehatxuak; hilero konfesatzera

- **Erref:** MAR-060/021
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:34:15. **Bukatu:** 00:37:15

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Lehen abadeek infernuarekin eta galdara gorriarekin mehatxatzen zituzten. Dena sinisten zuten. Umeak ekarri ezean, bekatu. Hilean behin konfesatu egin behar. Dantza lotuan egitea ere bekatua zela esaten zieten abadeek. Abade batzuk oso gogorrak ziren.

19. Moja batek barre, gaztelaniaz ez zekielako

- **Erref:** MAR-060/023
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:39:02. **Bukatu:** 00:40:20

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:

Eusebiak gaztelania gutxi zekien neskatilatan. Moja batek barre egiten ei zion. Txarto pasatu zuela dio.

20. Eurak ez ziren izan "Mariaren Alabak"

- **Erref:** MAR-060/025
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:42:48. **Bukatu:** 00:43:50

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak

Laburpena:

<p>Etxebarrian "Hijas de Maria" kongregazioa zegoen, baina eurak ez ziren joaten. Mutilak "luistarrak" izaten ziren.</p>

21. Abadeari berorika; aiztekin eta auzoko lagunekin hika

- **Erref:** MAR-060/027
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:44:20. **Bukatu:** 00:46:36

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

<p>Abadeei berorika hitz egiten zieten eta eskuan muin ematen zitzaien. Medikuari eta jende inportanteari ere "berori". Etxekoei ez. Hika hitz egin izan dute. Eusebiak dio aiztekin edo auzoko lagunekin bakarrik egin izan duela hika.</p>

22. Barinagako eskola eta Azpiltzakoa

- **Erref:** MAR-060/029
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:46:36. **Bukatu:** 00:48:36

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:

Zortzi urte ingururekin hasi zen eskolan Eusebia eta hamar ingururekin utzi. Ez zekien tutik gaztelaniaz eta eskolan dena gaztelaniaz izaten zuten, moja batzuek euskaraz bazekiten arren. Azpiltzako eskolan ibili zen Eusebia. Sabina, berriz, Barinagako eskolan. Han neska eta mutil batera ibiltzen ziren.

23. Biderako linternak edo kandeladun farolak

- **Erref:** MAR-060/032
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:49:45. **Bukatu:** 00:50:40

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Etxean beti ezagutu dute argia. Bestela, biderako, linternak edo kandeladun farolak erabiltzen zituzten.

24. Eskolan irakasleen beldurrez

- **Erref:** MAR-060/033
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:50:40. **Bukatu:** 00:52:28

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Eskolan liburu bakarretik ikasten zuten dena. Zer ikasten zuten. Gaztelaniaz izaten zen eskola, baina beraiek tutik ez zekiten. Irakasleen zigorak. Behin Eusebia eta lagun bat zigortuta utzi zituen irakasleak; bazkaltzera joan zenean, hanka egin zuten.

25. Eskolan, Espainiako bandera atera eta eskua jasota kantatu

- **Erref:** MAR-060/034
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:52:28. **Bukatu:** 00:53:45

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Euskaraz hitz egitearren ez zituzten zigortzen. Baina Espainiako bandera ateratzen zutenean, besoa goian zutela abestu behar izaten zuten. `Cara al Sol`, `Salve bandera` eta beste kanta batzuk. Ez zuten ondo ulertzen zer kantatzen zuten. Inguruetako umeak batzen ziren eskolan.

26. Neskak "txintxurrien", "aponketan" edo soka-saltoan

- **Erref:** MAR-060/035
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:53:45. **Bukatu:** 00:55:55

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetako jolasak. Neskak "txintxurrian", lurrean marrak eginda egiten zen jolasa. Mutilak ezkututzen edo pilotan. Aponekin "aponketan" edo kaniketan ere bai. Nola jolasten zen. Soka-saltoan. Soka ez zen beti egoten; nondik ateratzen zuten.

27. Gorlizko ospitalean panpinak opari

- **Erref:** MAR-060/036
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:55:55. **Bukatu:** 00:57:04

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak

Laburpena:

Mutilen garai bateko entretenimenduak; tiragomak eta eurak egindako "tikili-takalak". Gorlizko ospitalean panpinak oparitzen zizkieten erregenetan. Batzuetan neskak eta mutilak batera ere ibiltzen ziren.

28. Lehen errekan ezkailuak, izokinak eta karramarroak

- **Erref:** MAR-060/038
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:58:20. **Bukatu:** 00:59:30

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

Errekan ere ibiltzen ziren denbora-pasa gaztetan. Ezkailuak, izokinak... egoten ziren errekan. Eusebiak dio behin izokin bat harrapatu zuela errekan eta putzu batean eduki zuela denbora luzez. Lehen karramarroak ere baziren, baina desagertu egin ziren.

29. Garai bateko bainua: ura baldean eta "txinbo"

- **Erref:** MAR-060/039
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:59:30. **Bukatu:** 01:01:14

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak

Laburpena:

Etxean, balde handi batean ura jarrita, "txinbo" xaboiarekin garbitzen ziren. Astean behin. Ilea motz erabili izan ei dute biek. Ite luzea zutenek nolako orrazkerak egiten zituzten.

30. Barinagan erromeria domekero

- **Erref:** MAR-060/041
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 01:02:50. **Bukatu:** 01:05:20

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Barinagan erromeria egoten zen domeka guztietan. Elgoibarko Gelatxo soinujolea joan izan zen urte askoan. Beste soinujole batzuk. Pandero jotzaile gabe ibiltzen ziren; saxofoiarekin gehiago orduan. Dantzarako zaletasun handia zuten. 17-18 urterekin hasten ziren erromeriara. 10ak edo 11ak alderako joan behar izaten zuten etxera, baina batzuetan beranduago ere joaten ziren, gustura zebiltzanean.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-14

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com